

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
25/6568 - SGR

Dato
20.11.2025

Dokument 8:28 S (2025–2026) Representantforslag om innføring av ungdomskriminalitetsnemd og lukkede institusjoner for mindreårige kriminelle

Jeg viser til oversendelse 6. november 2025 av representantforslag fra Jon Engen-Helgheim, Finn Krokeide, Anette Carnarius Elseth, Stian Storbukås, Liv Gustavsen og Tor André Johnsen om innføring av ungdomskriminalitetsnemd og lukkede institusjoner for mindreårige kriminelle (Dokument 8: 28 S (2025–2026)).

Regjeringens fremste mål er å skape et trygt samfunn for alle. Den siste tidens hendelser med eksplosjoner og alvorlige voldshandlinger, rokker ved trygghetsfølelsen vår. At flere av disse hendelsene involverer barn under den kriminelle lavalder, gjør situasjonen ekstra alvorlig. Vi skal møte denne utfordringen med tiltak som ivaretar både barna og samfunnssikkerheten, avverger ytterligere vold og legger til rette for at rekrutteringsgrunnlaget inn mot kriminaliteten er så lite som mulig.

Jeg er opptatt av at tiltakene vi iverksetter må være kunnskapsbaserte og sikrer at vi oppnår det vi ønsker – et tryggere samfunn. Vi skal forebygge at barn og unge involveres i kriminalitet, samtidig som vi sikrer at kriminaliteten oppklares og at unge som bryter loven møtes med raske og treffsikre reaksjoner. Vårt mål er, i tett dialog med fagmiljøene, å ta grep som virker som både beskytter barna det gjelder og samfunnet.

Det er innhentet uttalelser fra Barne- og familieministeren når det gjelder de punktene i representantforslaget som ligger under hennes ansvarsområder. Med dette som utgangspunkt har jeg følgende kommentarer til representantenes forslag:

- 1 *Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å opprette en ungdomskriminalitetsnemnd, som skal kunne pålegge behandlings-, oppfølgings- og skjermingstiltak for kriminelle ungdommer under 18 år og ungdom med*

problemadferd.

Regjeringen vil bekjempe kriminalitet, og årsakene til kriminalitet. Det viktigste er å sørge for at kriminalitet og uønskede hendelser ikke skjer. Når det først begås kriminalitet, skal den møtes med en rask og treffsikker reaksjon. Dette er spesielt viktig for barn og unge.

Straffegjennomføringen skal ta hensyn til den enkeltes forutsetninger, behov og ressurser, men også sette tydelige grenser. Vi har forbedret straffereaksjonene for ungdom, ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, med nye lovendringer som trådte i kraft i fjor. Endringene skal blant annet sikre raskere iverksettelse av straffen, tilrettelegge for et bedre tverrsektorielt samarbeid, gi domstolene flere handlingsalternativer og større rom for individuelle vurderinger, samt sikre god ivaretagelse av fornærmede og bygge relasjoner rundt ungdommen. I tillegg kan ungdomsstraff, ved lovendringer som trådte i kraft i fjor, nå også kombineres med ubetinget fengsel.

Det er også lagt til rette for at det nasjonalt kan etableres lokale «hurtigspor» for raskere pådømmelse av straffesaker mot gjerningspersoner under 18 år. I 2025 har regjeringen prioritert en særskilt innsats for hurtigere behandling av straffesaker for gjerningspersoner under 18 år i Agder, Oslo, Vest og Øst politidistrikt. I statsbudsjettet for 2026 foreslår vi å utvide innsatsen til Sør-Vest politidistrikt. I 2025 er det også etablert «en-til-en-oppfølging» der barn og unge får tett individuell oppfølging og tilpassede tiltak. I Oslo omfatter «en-til-en-oppfølgingen» og «hurtigspor» også de under 15 år.

Samlet ivaretar disse ordningene mange av de samme oppgavene som ligger til det danske «Ungdomskriminalitetsnævnet», som ble opprettet i 2019.

«Ungdomskriminalitetsnævnet» har som oppgave å beslutte målrettede og individuelle forebyggende tiltak overfor barn i alderen 10–17 år som begår lovbrudd. Regjeringen har allerede besluttet at det så snart som mulig skal settes i gang et arbeid for å vurdere nærmere om det er elementer fra den danske ordningen som kan utfylle våre eksisterende ordninger. Dette må ses i sammenheng med tiltakene som regjeringen lanserte tidligere i høst, for å styrke innsatsen mot barne- og ungdomskriminaliteten:

- Regjeringen har sendt på høring forslag som gjør det til et eget straffbart forhold å involvere mindreårige i kriminalitet.
- Regjeringen vil foreslå å øke strafferammen for å bære skytevåpen og kniv på offentlig sted.
- Politiet kan i dag i visse tilfeller innbringe barn under 15 år, men kan kun holde dem i fire timer. Regjeringen vil vurdere en utvidelse av firetimersfristen for å gi politiet mer tid til å få kontroll på det som ofte er en uavklart situasjon, og for bedre å kunne ivareta den mindreårige.
- Regjeringen vil foreslå at domstolene i unntakstilfeller kan forlenge varetektsfengsling av barn over den kriminelle lavalder med fire uker av gangen, mot to uker i dag.
- Regjeringen vil se på muligheten for å styrke politiet og påtalemyndighetens virkemidler overfor barn over og under den kriminelle lavalder som begår kriminalitet. Eksempler på eksisterende forebyggende tiltak som kan utvides;

- øke antallet henvisninger til konfliktråd
- styrke omfanget av nettpatruljene
- mer informasjonsdeling mellom relevante etater
- flere SLT-samarbeid i kommunene (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak).

For tiltak under barnevernet vises det til svar på spørsmål 2–4.

2 Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om oppbygging av et nettverk med institusjonsplasser for ungdom, både åpne og lukkede, som inneholder bred faglig kompetanse innen behandling og rehabilitering av ungdom.

Regjeringen deler målet om at institusjonsplasser for ungdom med gjentakende og alvorlig kriminalitet skal ha bred faglig kompetanse. I Prop. 83 L (2024–2025) Kvalitetsløftet i barnevernet er det varslet en ny retning for institusjonstilbudet. Barnevernsinstitusjonene skal gi ungdom med sammensatte behov trygghet, kontinuitet og faglig oppfølging. Dagens målgruppedifferensiering skal erstattes med tre institusjonstyper: akutt og utredning, omsorg og utviklingsstøtte, og forsterket omsorg og utviklingsstøtte. Målet er mer fleksible og robuste institusjoner som kan tilpasses barnas behov og på den måten redusere behovet for flytting. Det arbeides nå med å videreutvikle det nærmere innholdet i det forsterkede institusjonstilbudet innenfor den nye innretningen.

Barnevernsinstitusjoner skal være et hjem for barna og ungdommene som bor der. Alle institusjoner kan sette grenser ut fra omsorgsansvaret. Institusjoner for barn med alvorlige atferdsvansker kan fatte vedtak om inngrep i barnets bevegelsesfrihet innenfor og utenfor institusjonens område i inntil 14 dager dersom det er nødvendig og til barnets beste, men dører kan ikke rutinemessig låses. Den fysiske utformingen av institusjonene skal legge til rette for slike inngrep, men begrensninger i dagens institusjonsbygg vil kunne være begrensende for adgangen til å bruke den tvungen lovgivningen åpner for. Samtidig mener regjeringen at utfordringsbildet for barne- og ungdomskriminaliteten medfører at det er behov for endringer i adgangen til å gjøre inngrep, jf. omtalen under.

Det finnes flere nettverk for behandlingsinstitusjoner, både innad i Bufetats regioner og nasjonalt, som bidrar til felles faglig utvikling. Det er blant annet utviklet behandlingsforløp som gjelder alle behandlingsinstitusjoner. Nasjonal enhet for behandlingstiltak i Bufetat (NABE) har nasjonalt ansvar for kartlegging av ungdom som kommunen har henvist til institusjonsbehandling. NABE vurderer hva slags behandling ungdommen trenger.

Regjeringen har etablert en pilot for et forsterket institusjonstilbud rettet mot ungdom som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Det er i år satt av 20 mill. kroner til tiltaket. Piloten har samme adgang til å foreta inngrep som andre institusjoner med tilsvarende godkjenning, men er forsterket med bl.a. mer personell. Piloten utvikles i tett samarbeid med kommuner, politi, helsetjeneste, skole og kriminalomsorg. Erfaringene fra denne piloten vil være viktig i videreutviklingen av det forsterkede institusjonstilbudet innenfor ny retning for institusjonsbarnevernet.

Regjeringen vil fortsette å utvikle institusjonstilbudet i tråd med kvalitetsløftet og vurdere hvordan kunnskapsbasert innhold og tverrfaglig samarbeid kan styrkes. De dagsaktuelle utfordringene skal møtes, samtidig som barnas rettssikkerhet og behov for omsorg og utviklingsstøtte ivaretas på best mulig måte.

Regjeringen har som mål at innsatte mindreårige skal plasseres i egne ungdomsenheter med tettere og mer tilrettelagt oppfølging og flere ansatte, jf. FNs barnekonvensjon som sier at barn som er berøvet friheten skal holdes atskilt fra voksne, med mindre det motsatte anses å være til det beste for barnet. Selv om terskelen for å fengse barn er høy, og fortsatt skal være det, har regjeringen også tatt grep for å øke kapasiteten i ungdomsenhetene i kriminalomsorgen. Det har vært en markant økning i antall innsettelse av mindreårige i fengsel de siste årene, og behovet for plasser har tidvis vært større enn antall plasser i ungdomsenhetene. I 2023 var det åtte plasser ved to ungdomsenheter, og i 2024 ble to nye plasser ved Ungdomsenhet øst på Eidsvoll tatt i bruk. I 2025 er en ny ungdomsenhet åpnet på Evje. Fire plasser er nå tatt i bruk, og arbeid pågår med å etablere ytterligere syv plasser slik at enheten vil ha totalt 11 plasser. Dette vil innebære en dobling av kapasiteten siden 2024, fra 10 til 21 plasser. Regjeringen vil øke kapasiteten ytterligere, til 27 plasser. Dette skal gjøres gjennom å etablere ytterligere seks plasser ved Ungdomsenhet øst på Eidsvoll. Arbeidet med å planlegge denne utvidelsen er i gang.

Vi har også satt i gang en utredning av behovet for å etablere ytterligere plasser på lengre sikt. Kriminalomsorgsdirektoratet er i gang med arbeidet, som skal overleveres departementet før sommeren 2026.

3 Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som gir mulighet til å holde ungdom med kriminell adferd i lukkede institusjoner så lenge det er behov for det.

Etter dagens regelverk har barnevernsinstitusjonene for barn med alvorlige atferdsvansker en utvidet adgang til å vedta inngrep i barnets rettigheter. Når det er nødvendig for formålet med oppholdet, kan institusjonen vedta at barnet ikke kan forlate institusjonen uten voksenfølge eller nekte barnet å forlate institusjonen og låse døren til institusjonen for det enkelte barn. Vedtak kan treffes for to uker om gangen og kan forlenges. Institusjonen kan også nekte barnet besøk for inntil to uker om gangen. Videre kan institusjonen nekte bruk av og inndra elektroniske kommunikasjonsmidler og internett i fire uker fra inntak, og deretter for to uker av gangen. Vedtak kan fornyes. Institusjonene kan også kroppsvisitere, undersøke barnets rom og eiendeler og inndra farlige gjenstander når det er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling eller for å ivareta trygghet og trivsel for alle på institusjonen.

Omstillingen av barnevernsinstitusjonene i tråd med kvalitetsløftet, jf. Prop. 83 L (2024–2025), er startet opp, men vil ta tid. I påvente av denne omleggingen er det foretatt endringer i barnevernsloven som trer i kraft fra 1. januar 2026:

- Institusjonens omsorgsansvar tydeliggjøres, herunder plikt til å beskytte barn og sette nødvendige grenser, blant annet om innetider og mobil/internett.

- Institusjonene får utvidet adgang til å benytte fysisk makt for å hindre nær forestående fare for at barnet utsetter eget liv eller egen helse for alvorlig skade.
- Dagens forbud mot at institusjonen kan føre kontroll med barnets korrespondanse oppheves, og det innføres en ny hjemmel som åpner for at institusjonen kan kreve innsyn i barnets elektroniske kommunikasjon og aktiviteter for inntil to uker av gangen. Dette skal bidra til at institusjonen kan oppdage om barnet har kontakt med kriminelle aktører, kjøper narkotika eller selger seksuelle tjenester.

Videre har Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet fått i oppdrag å oppdatere retningslinjer om rettigheter og inngrep for barn på institusjon, i tråd med endringene i barnevernsloven. Retningslinjene skal publiseres på nyåret og vil tydeliggjøre hvilket handlingsrom institusjonene har til å sette grenser og vedta inngrep i barns rettigheter.

Regjeringen er bekymret for utviklingen med stadig yngre lovbrutere og mer alvorlige lovbrudd og har den siste tiden varslet nye og ytterligere grep. Regjeringen vil forlenge tiden barnevernsinstitusjoner kan låse dører og begrense besøk og barnets tilgang til telefon og internett. Regjeringen mener videre at det er barnets behov for begrensninger/inngrep som skal være styrende, og ikke hvilken institusjon de bor på. Regjeringen har derfor også varslet at vi vil utvide reglene for inngrep på barnevernsinstitusjoner.

Det er også varslet at regjeringen vil se på ytterligere lovhjemler som skal sikre et nødvendig beskyttelses- og sikkerhetsnivå for å ivareta barn som er til fare for seg selv eller andre, eller som står i fare for å bli utnyttet til kriminalitet. I tillegg vil regjeringen følge opp Stortingets vedtak nr. 8 (2025–2026) fra Trontaledebatten om å komme tilbake med forslag til lovhjemler som ivaretar behovet for forsterkede institusjonstilbud innenfor barnevernet for barn som begår eller står i fare for å begå gjentatt alvorlig kriminalitet.

Regjeringen følger behovet for endringer i barnevernets institusjonstilbud tett og i lys av utfordringsbildet vi står overfor. Det innebærer at vi skal ha et godt institusjonstilbud for barn som har begått kriminelle handlinger. Samtidig er den viktigste oppgaven å hjelpe disse barna ut av kriminalitet. Det innebærer at institusjonsopphold som åpner for adgang til inngrep, må følges av andre virksomme tiltak for å bidra til en helhetlig og ønskelig utvikling for barnet.

- 4 *Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som sikrer vurdering av hensynet til samfunnet og ofrenes beste når oppfølging av og tiltak mot barn under den kriminelle lavalder skal vurderes.*

Samfunnet har en klar forpliktelse til å forebygge kriminalitet og ivareta ofre. Samtidig må vi erkjenne at mange av barna under den kriminelle lavalder som begår lovbrudd, har vært utsatt for omsorgssvikt, vold eller andre belastninger. En rapport fra Oslo Politidistrikt (2024) viser at en stor del av de barna og ungdommene som har ti eller flere anmeldelser og står bak alvorlig og gjentakende kriminalitet, selv har opplevd vold i hjemmet eller omsorgssvikt. De har behov for hjelp og må møtes med tiltak som gir reell mulighet for rehabilitering og en ny start.

Det oppstår også vanskelige dilemmaer mellom ansvar og offerrolle når vi vet at mange av de barna som begår alvorlige lovbrudd, utnyttes av voksne. Vi ser barn som handler under press, frykt eller påvirkning og manipulasjon fra voksne som utnytter deres sårbarhet. Det må være førende for hva slags tilbud disse barna får at tiltakene hjelper dem. Vi må være sikre på at disse barna ikke påføres ytterlige skade gjennom uhensiktsmessige tiltak som potensielt gjør risikoen for ny kriminalitet større. Dette vil også samfunnet være best tjent med. Vi vet også at kriminelle bruker sosiale medier til å reklamere for en kriminell livsstil og rekruttere unge til kriminell aktivitet. Regjeringen har foreslått en 15-årsgrense for sosiale medier. Dette vil gjøre det vanskeligere for kriminelle nettverk å nå ut til barn og unge.

At barn får nødvendig hjelp til å komme ut av en kriminell løpebane, er en innsats og bruk av ressurser som også kommer samfunnet til gode. For å lykkes med dette kreves en bred og koordinert innsats på tvers av sektorer – barnevern, skole, helse, politi og nærmiljø.

Regjeringen mener det er viktig å utvikle tiltak som både ivaretar barnas behov og hensynet til samfunnet og ofrene. Dette handler ikke om å straffe barn, men om å sikre at tiltakene er målrettede og trygge – både for barnet selv og for omgivelsene. Det betyr at hensynet til samfunnsbeskyttelse og ofrenes situasjon naturlig vil inngå i vurderingen av tiltak for barn under den kriminelle lavalder, innenfor rammen av barnekonvensjonen og barnevernets formål.

Med hilsen

Astri Aas-Hansen

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur